

VÝVOJ PRIAMÝCH ZAHRANI NÝCH INVESTÍCIÍ VO VYBRANÝCH REGIÓNOCH

DEVELOPMENT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN SELECTED COUNTRIES

ING. ELENA TÍRÁ, PHD.

ING. MARIANA DUBRAVSKÁ, PHD.

Katedra ekopnómie a ekonomiky | *Department of Economy and Economics*
Fakulta manaftmentu | *Faculty of Management*
Pre-ovská univerzita v Pre-ove | *University of Pre-ov in Pre-ov*
✉ Kon-tantínova 16, 080 01 Pre-ov, Slovak Republic
E-mail: elena.sira@unipo.sk, mariana.dubravska@unipo.sk

Anotace

lánok sa zaoberá analýzou tokov priamych zahrani ných investícií vo vybraných krajinách. Pre analýzu boli zvolené nasledovné krajiny: eská republika, Ma arsko, Po sko a Slovensko. V lánku popisujeme pozitíva plynúce z PZI pre krajiny. Následne analyzujeme vo vybraných krajinách mieru nezamestnanosti a úrove minimálnej mzdy, ke fle ide o ukazovatele, ktoré sú dôlefité pre investorov pri výbere cie ových krajín. V al-ej asti analyzujeme vý-ku PZI vo vybraných krajinách v období 2008 ó 2012. V závere uvádzame zhrnutia z vývoja PZI v uvedených regiónoch.

Klí ová slova

priame zahrani né investície, miera nezamestnanosti, minimálna mzda

Annotation

This article deals with the development of foreign direct investments. We analyse FDI in selected countries. We choose Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia for comparison. We describe positives for countries to export FDI. Then we analyse mentioned countries through unemployment rate and minimum wages, because these indicators are important for investors by choosing the target countries. Than we analyse the amount of FDI in selected countries in the period of 2008 ó 2012. Last, we make conclusions about the amount of FDI flows in mentioned regions.

Key words

foreign direct investment, unemployment rate, minimum wage.

JEL classification: R11

Úvod

Priame zahrani né investície podporujú rozvoj ekonomík, zvy-ujú zamestnanos v regiónoch a pozitívne vplývajú aj na obchodnú bilanciu. Zahrani ní investori vstupujú na nové trhy z dôvodu diverzifikácie predaja, kvôli kvalifikovanej a lacnej pracovnej sile, i ufl z dôvodu zvý-enia obratu, alebo príležitostí nových trhov. Podmienkou pre vstup je v-ak atraktívne prostredie, ktoré sa spája s kvalitnou infra-truktúrou, s kvalifikovanou ale zároveň lacnou pracovnou silou a s množstvom potenciálnych zákazníkov.

Ciele a metodika

Cie om príspevku je analyzova vývoj PZI vo vybraných krajinách a následne poukáza na rozdiely, príp. podobnosti v danej oblasti v uvedených krajinách.

Pre analýzu sme si vybrali obdobie rokov 2008 ó 2012. Hodnoty PZI a iných vybraných ukazovate ov sme analyzovali v týchto krajinách:

- eská republika,
- Ma arsko,
- Po sko,
- Slovenská republika.

Najskôr sme v uvedených krajinách zhodnotili mieru nezamestnanosti a úrove minimálnych miest, ke fle aj na tieto ukazovatele sa zameriava pozornos budúcih investorov PZI. Následne sme hodnotili absolútne úrove tokov PZI cez prílev a odliv PZI. Následne, pre lep-íu komparáciu zvolených krajín sme poufili prepo et tokov PZI ku HDP, aby mali závery z hodnotenia skúmaných krajín vy-íu výpovednú hodnotu.

Údaje pre analýzu krajín v oblasti PZI a iných vybraných ukazovate ov sme erpali zo -tatistik zverejnených Eurostatom, OECD a organizáciou UNCTAD. Teoretické podklady ku skúmanej problematike sme erpali z vedeckých lánkov uverejnených vo svetových cita ných databázach.

Výsledky

Priame zahrani né investície - PZI

V úvode tejto asti sa pokúsime zadefinova termíny ako medzinárodný pohyb kapitálu a priame zahrani né investície.

Prvotný podnet pre medzinárodný pohyb kapitálu vyplýva z miery zhodnotenia kapitálu v jednotlivých krajinách. šKapitál sa presúva z domácej krajiny do krajiny s lep-ími mofnosťami zhodnotenia. Vy-íe zhodnotenie kapitálu sa prejavuje v závislosti na forme investovaného kapitálu vo vy-íom zisku, vy-ích dividendách, vy-ích úrokoch a pod.õ (Kune-ová a kol., 2006). Medzinárodný pohyb kapitálu predstavuje presun ur ítej hodnoty z jedného -tátu do druhého za tým ú elom, aby v nej pôsobila ako kapitál (He ková, Chap áková, 2012).

Pod a Kune-ovej a kol. (2006) kapitál je mofné do zahrani ia investova v rôznych formách. Z h adiska typu investovaného kapitálu rozli-íjeme:

- Priame zahrani né investície,
- Portfóliové investície,
- Zahrani né vklady a úvery. (Kune-ová a kol., 2006)

Z asového h adiska je mofné leni kapitál na krátkodobý (krat-íe ako 1 rok) a na dlhodobý (investovanie na viac ako 1 rok).

Z h adiska vlastníctva môfleme kapitál leni na tieto skupiny:

- Súkromný kapitál (investorom je súkromný subjekt),
- T-átny kapitál (investorom je -tát),
- Medzinárodný kapitál (investorom je medzinárodný subjekt). (Kune-ová a kol., 2006)

Významnú formu medzinárodného pohybu kapitálu tvoria priame zahrani né investície (PZI). V sú asnej ekonomickej teórii neexistuje jednotná definícia priamych zahrani ných investícií. Pod a OECD šPriama zahrani ná investícia odráfla zámer rezidenta jednej ekonomiky (priamy investor) získa trvalú ú as v subjekte, ktorý je rezidentom v inej ekonomike ako ekonomika investora (priama investícia).õ (OECD, 2008, s. 45). Pod a NBS (2008) šPriame zahrani né investície odráflajú trvalý záujem rezidentského subjektu jednej krajiny (priamy investor) v rezidentskom subjekte inej krajiny (podnik s priamymi zahrani nými investíciami). Zah ájú v-etky transakcie uskuto ované medzi

priamym investorom a podnikom s priamymi zahrani ným investíciami. V uvedených definíciách je jasne vidie dôraz na prekra ovanie regionálnych hraníc pri tokoch PZI. V týchto definíciách je prvotnou charakteristikou PZI ich transregionálne pôsobenie.

Pod a Kune-ovej a kol. (2006) PZI predstavujú šnákup majetku v jednej krajine investorom druhej krajiny, ktorý im umofní kontrolu podniku a rozhodovanie o om. Duda- (2006) definuje PZI ako šnákup zahrani ných aktív na ú ely kontroly. Pod kontrolou rozumieme kontrolu hospodárenia firmy, ktorej aktíva sa nakúpili (Duda-, 2006, s. 5). Teda definície Kune-ovej a Duda-a sa zhodujú v tom, fle PZI slúfia investorom aj na kontrolovanie hospodárenia firmiem v zahrani í, kde majú investované svoje aktíva.

Pri vývoze PZI chcú investori zarába na -pecifických podmienkach národnej ekonomiky. šPZI spolu so správne nastaveným politickým pozadím môflu krajine poskytnú finan nú stabilitu, podpori hospodársky rozvoj a zvý-i blahobyt spolu nosti. (Kuzmi-in ó TY-ková, 2013) Investor napr. získa prístup k lacnej pracovnej sile. Významným stimulom sú tiefl úspory, dane, clá. V-etky tieto skuto nosti sa v kone nom dôsledku premietnu na vý-ke zisku. Celkový ekonomický prínos, ktorý je definovaný v zisku je v pomere s investí ným rizikom (napr. afkosti s transfermi zisku do materskej krajiny alebo riziko dvojitého zdanenia). Vz ah rizika a celkového mofného prínosu potom usmer uje medzinárodný pohyb kapitálu. PZI nepriná-ajú výhody len investorom, ale taktiefl hostite skej krajine. (Kune-ová a kol., 2006)

Hostite ská krajina spravidla od PZI o akáva zvý-enie zamestnanosti, produkcie, prístup na nové trhy, transfer nových technológií a celkové oflivenie regiónu. (Kune-ová a kol., 2006). šPZI sú prostriedkom zabezpe ujúcim transfer technológii, zvy-ujú zamestnanos a tiefl prispievajú k zvy-ovaniu kvality pracovnej sily. (Kotuli a kol., 2013) Tiefl môflme tvrdi , fle šPZI vyp ájú v hostite skej krajine medzeru medzi investíciami a domácimi úsporami.

$I_f = (S-I) + (T-G)$ (Smataník, 2008)

Vývoj PZI vo vybraných regiónoch

V úvode priná-ame vybrané ukazovatele hodnotených krajín. Krajiny vyváfajúce PZI sa pri výbere cie ových krajín riadia aj aktuálnou ponukou pracovných síl, úrov ou nezamestnanosti, t.j. i je pracovná sila k dispozícii a tiefl aj vý-kou minimálnej mzdy, ktorá je potrebná na kalkuláciu nákladov na prácu.

Tab. 1: Nezamestnanos v %

	2008	2009	2010	2011	2012
eská republika	4,4	6,8	7,4	6,8	7,0
Ma arsko	7,9	10,1	11,2	11,0	11,0
Po sko	7,2	8,3	9,7	9,8	10,2
Slovensko	9,5	12,1	14,4	13,7	14,0

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov Eurostatu

V tab. 1 je uvedená nezamestnanos v analyzovaných krajinách v období 2008 ó 2012. V-etky skúmané krajiny dosahujú pomerne vysokú mieru nezamestnanosti. Najvy-ia miera nezamestnanosti bola v celom období na Slovensku, naopak, najniŕ-ia bola v eskej republike.

Tab. 2: Minimálna mzda v EUR

	2008	2009	2010	2011	2012
eská republika	334,83	309,10	311,39	328,61	312,01
Ma arsko	293,08	263,30	256,99	293,11	323,17
Po sko	335,99	286,61	317,58	347,34	353,04
Slovensko	268,17	295,50	307,70	317,00	327,00

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov Eurostatu

o sa týka vývoja minimálnej mzdy pod a tab. 2, vidíme, že v roku 2012 bola minimálna mzda vo v-etských analyzovaných krajinách na približne rovnakej úrovni. Ke že ide o susediace krajiny, tak v tomto ukazovateli nie sú markantné rozdiely medzi analyzovanými regiónmi. Ak by bola v niektorej z uvedených krajín výrazne rozli ná úroveň minimálnej mzdy od ostatných krajín, bol by z okolitých krajín výrazný presun pracovných síl práve do tejto krajiny.

V nasledujúcej asti sa budeme venovať analýze PZI vo vybraných krajinách. V tab. 3 ako aj v nasledujúcom grafe je znázornený vývoj prílevu PZI do nami analyzovaných krajín. Najvä í objem prílevu PZI bol v Po sku. Tam v prvých tyroch analyzovaných rokoch objem PZI rástol, no v roku 2012 sa jeho výky výrazne znížila oproti predchádzajúcim rokom.

Vývoj v oblasti prílevu PZI v eskej republike je pomerne vyrovnaný. Hoci v rokoch 2009 a 2011 bol zaznamenaný prepád výky PZI oproti predchádzajúcim rokom, aj napriek tejto skuto nosti je to krajina s druhým najvä ím prílevom PZI za celé sledované obdobie po Po sku. šJednou zo silných stránok eskej republiky je relatívne lacná a kvalifikovaná pracovná sila.š (Wokoun ó Krej ová, 2013)

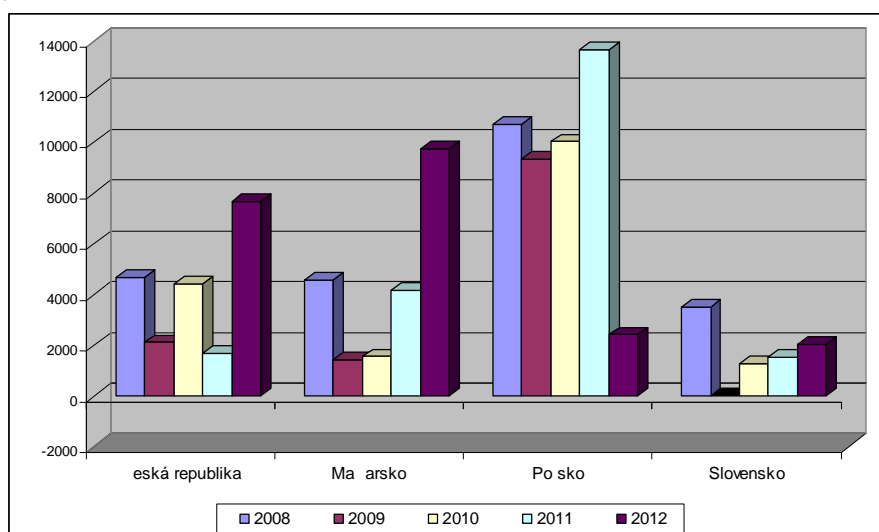
Najmenší prílev PZI bol zaznamenaný v Slovenskej republike. V rokoch 2009-2012 jeho objem síce rástol, no dosahované hodnoty boli výrazne pod hodnotami ostatných analyzovaných krajín. šAv-ak hospodárska Slovenska sa priklá a k aktívnej podpore investorov prostredníctvom investí ných stimulov.š (Kotuli a kol., 2013) Slovensko je aj napriek nepriaznivej situácii v nízkom objeme PZI aj na alej atraktívne pre investorov, pretože má nízke konkuren né náklady na pracovnú silu a pracovná sila je aj dostato ne vzdelaná (ako vyplýva aj z Tab. 1 a 2.). šSlovensko predstavuje relatívne malú a otvorenú ekonomiku, ktorá spolu so sú asnou sektorovou ťrukúrou predstavuje vo ve kej miere závislos na PZI.š (Kuzmi-in ó Ťková, 2013)

Tab. 3: Prílev PZI v mil. EUR

	2008	2009	2010	2011	2012
eská republika	4665,512	2116,739	4441,009	1676,107	7660,726
Ma arsko	4574,704	1442,545	1564,181	4163,693	9741,06
Po sko	10731,69	9352,797	10035,13	13676,51	2426,925
Slovensko	3520,665	-4,39655	1279,931	1549,788	2043,772

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov UNCTAD

Graf 1: Prílev PZI

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov UNCTAD

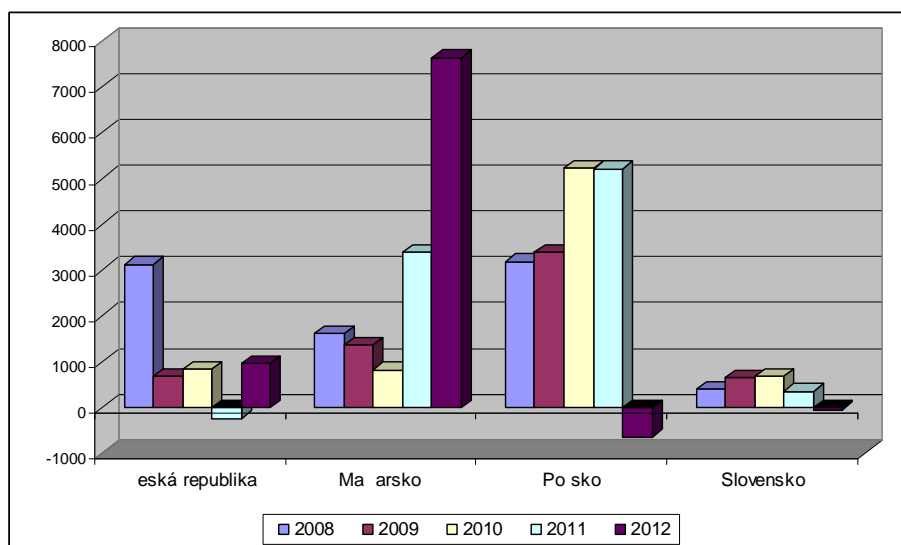
Pod odlivom PZI rozumieme investície slovenských, eských, po ských a ma arských rezidentov v zahrani í. Tab. 4 a následne aj graf 2 nám uvádzajú hodnoty odlivu PZI v analyzovaných krajinách. V priemere za celé sledované obdobie bol v Po sku zaznamenaný najvä í odliv PZI. AK skúmame jednotlivé roky, tak výrazne najvy í odliv bol v roku 2012 dosahovaný v Ma arsku. Najnižšie hodnoty odlivu PZI dosahuje v celom sledovanom období Slovenská republika.

Tab. 4: Odliv PZI v mil. EUR

	2008	2009	2010	2011	2012
eská republika	3126,565	686,6806	843,8672	-236,782	969,6559
Ma arsko	1615,733	1361,595	820,7738	3394,396	7650,53
Po sko	3192,489	3398,53	5226,353	5215,376	-646,484
Slovensko	397,8506	654,0876	684,2591	354,4767	-53,1191

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov UNCTAD

Graf 2: Odliv PZI

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov UNCTAD

Uvedené hodnoty prílevu a odlivu PZI uvádzané za jednotlivé skúmané krajiny sú relatívne, keď tieto hodnoty neodrkadujú stav daných ekonomík, ale uvádzajú len absolútne hodnoty. Preto v alích tabu kách prináme údaje o príleve a odlive PZI ku HDP. Takto majú údaje PZI výrazne vyšiu vypovedaciu hodnotu. V tab. 5 sme najskôr uviedli hodnoty HDP v befných cenách v mil. EUR pre analyzované krajiny.

Tab. 5: HDP v mil. EUR

	2008	2009	2010	2011	2012
eská republika	163033,4	142610,2	143882,9	156994,9	142074,4
Ma arsko	111535,6	91595,67	92539,49	100311,2	90113,9
Po sko	382891	311645,2	339769,3	371819,5	354281,3
Slovensko	68176,68	63089,21	63093,34	69479,85	66406,37

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov OECD

V tab. 6 uvádzame hodnoty prílevu PZI ku HDP. Výrazne najvyššie hodnoty boli dosahované v roku 2012 v Ma arsku, kde prílev PZI ku HDP bol viac ako 10 %-ný. Ak extrahujeme od výkyvov vo vývoji, tak môžeme tvrdiť, že v analyzovaných krajinách boli dosahované hodnoty prílevu PZI na HDP na úrovni cca 2- 3 %.

Tab. 6: Prílev PZI ku HDP v %

	2008	2009	2010	2011	2012
eská republika	2,86	1,48	3,09	1,07	5,39
Ma arsko	4,10	1,57	1,69	4,15	10,81
Po sko	2,80	3,00	2,95	3,68	0,69
Slovensko	5,16	-0,01	2,03	2,23	3,08

Zdroj: vlastné výpo ty na základe údajov OECD a UNCTAD

Výrazne nižšie hodnoty boli dosahované pri odlive PZI ku HDP. Výrazne najvyššia hodnota odlivu PZI ku HDP bola dosiahnutá v roku 2012 v Ma arsku na úrovni skoro 8,5 %. Najnižšie hodnoty tohto ukazovateľa boli v celom sledovanom období dosahované v eskej republike. Ak extrahujeme od výkyvov vo vývoji, tak môžeme tvrdiť, že v analyzovaných krajinách boli dosahované hodnoty odlivu PZI ku HDP na úrovni cca 1 ó 1,5 %, čo sú hodnoty približne o polovicu nižšie ako boli dosahované pri príleve PZI ku HDP.

Tab. 7: Odliv PZI ku HDP v %

	2008	2009	2010	2011	2012
eská republika	1,92	0,48	0,59	-0,15	0,68
Ma arsko	1,45	1,49	0,89	3,38	8,49
Po sko	0,83	1,09	1,54	1,40	-0,18
Slovensko	0,58	1,04	1,08	0,51	-0,08

Zdroj: vlastné výpo ty na základe údajov OECD a UNCTAD

Záver

Analyzované krajiny sú svojou ekonomickou úrovňou a geografickou polohou zaujímavé pre investorov. Pri porovnávaní úrovni ekonomík cez vybrané ukazovatele, a tiež aj pri porovnávaní tokov PZI sme dospeli k záveru, že analyzované krajiny dosahujú porovnateľné hodnoty, ak sa údaje interpretujú cez súhrnné ukazovatele. Pri absolútnom vyjadrení je vidieť mnohé výrazné odlišnosti a nerovnováhu, ktoré však pri relatívnom prepočte zmiznú a údaje sú pre analyzované krajiny porovnateľné bez výrazných výkyvov a rozdielností.

Literatúra

- [1] DUDÁĽT., (2006). *Priame zahraničné investície vo svetovom hospodárstve*. Bratislava: Ekonóm. ISBN 80-225-2139-6. p. 160.
- [2] Eurostat statistics, (2008) [online]. [cit. 2014-3-23]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_ifs/data/main_tables>
- [3] HE KOVÁ, J., CHAPÁKOVÁ, A., (2012). *Súčasnosť a perspektívy svetovej ekonomiky*. Košice: EQUILIBRIA. ISBN 978-80-8143-005-3
- [4] KOTULI, R. a kol., (2013). Stock of foreign direct investment and its impact on the sustainable development of the regions in the Slovak Republic. In *16th International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita. pp. 162-167. ISBN 978-80-210-6257-3. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-6257-2013-7.
- [5] KUNEŠOVÁ, H. a kol., (2006). *Světová ekonomika nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-7179-455-4. p.319.
- [6] KUZMIŠN, P., TĚPKOVÁ, A., (2013). The quality of entrepreneurial environment as a factor of foreign direct investments inflows. In *Quality innovation prosperity / Kvalita inovácia prosperita XVII/2 ó 2013*. ISSN 1338-984X.
- [7] *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, 4th Edition, (2008). [online]. [cit. 2014-4-8]. Dostupné z: <<http://www.oecd.org/daf/inv/mne/statistics.htm>>.
- [8] *Priame zahraničné investície*. NBS, (2008). [online]. [cit. 2014-4-8]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/STATIST/SPB/PZI/PZI_2008.pdf>.

- [9] SMATANÍK, P., (2008). *Priame zahrani né investície na Slovensku (so zameraním na Continental Matador Rubber, s.r.o.)* [online]. [cit. 2014-4-1]. Dostupné z: <www.vse.cz/vskp/show_file.php?soubor_id=20419>.
- [10] UNCTAD, (2014) [online]. [cit. 2014-3-21]. Dostupné z: <<http://unctadstat.unctad.org/TableView/tableView.aspx>>
- [11] WOKOUN, R., KREJ OVÁ, N., (2013). Socio-economic level and regional competitiveness factors of regions in the Czech Republic. In *16th International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita. pp. 30-41. ISBN 978-80-210-6257-3. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-6257-2013-3.

Tento príspevok je výstupom z projektu KEGA- 032PU-4/2013.